

KÉSZ REGÉNY (II.)

BRASNYÓ ISTVÁN

– Megvirradt? – ámult el. – Fönt van már a nap, – kérdezte meghökkenve, mint aki attól tart, hogy nagyon a szemébe talál majd sütni, s erővel ki akart kémleni az ablakon, botjával lökdösve félre a megsárgult függönyt, kaparászva vele a falat meg az üveget.

– Ott sohasem fog tiszta képet kapni – figyelmeztettem. – Egy éve formán senki sem mosta le azt az üveget. Azon keresztül legföljebb a napfogyatkozást lehetne nézni.

– Nem szeretném, ha így találnának itt – jelentette ki. – Ilyen órában!

– Azon a véleményen van, hogy valaki is keresni fogja? Itt biztosan nem, ahogyan engem sem keres senki. Ha jól számolom, tegnapelőtt este kellett volna hogy jöjjön egy hivatalnok, de az sem éhhozzám. Az lett volna rajta az érdekes, hogy nincsen kése.

– Ha nem magához jött volna, akkor biztosan a cimborájához! – igyekezett elindulni ezen a nyomon, tisztázandó a rejtélyt, amely végül is ide vetette. – Az a maga cimborája egy nagyon rendes ember.

– Mert a hátán hozta? Hozta, akár egy fahasábot vagy tuskót! – kajánkodtam, mert legyen maga a halál is, annyi biztos, hogy most védtelen volt, hiányzott a lendülete, hogy nekifuthasson a dolgoknak, inkább csak topogott, mint aki nagyon nem leli a helyét. A padlón rendezkedett a botja végével, a szalmaszálakat igazgatta vissza a vackába, mert elborították az egész konyhát. Hogy ilyesmivel foglalatoskodjon, amikor én a halált sejtem benne!

– Ketten is támogattak. Az, akinek meghalt a felesége, az az én cimborám, meg a maga cimborája. Rég jutottam már italhoz, és ez megbosszulta magát.

– De meg ám!

– A maga cimborája terítette ide a szalmát.

– Majd ki is viszi. Nekem ehhez semmi közöm. Csak karácsonyra szo-

kott ennyit szemetelni, amikor a kis Jézuskának vackol. Most biztosan megörült, hogy végre fogott magának egyet.

– Azt szeretném tudni, hogy ő hova lett! – ütötte botja szöge hegyét a padlóhoz.

– Mindig eltűnik, és ha nincs más dolgom, türelmesen megvárom, mert itt szoktunk találkozni. Olyan valaki, akivel sehol másutt nem találkoztam még.

– Most is visszajön? – tolta hozzám közelebb a képét.

– Az biztos. Csak azt nem tudom, hogy én minek jöttem vissza. Az embernek föl kell ismernie a helyzetet, ha nincs miért visszajönnie – részleteztem véleményemet, abban a hiszemben, hogy úgysem képes fölfogni a kótyagos eszével. – Ez a mi életünk itt egy hatodrangú dolog – hoztam még ezt is a tudomására.

Aztán valaki vagy inkább csak az árnyéka elsuhand a hályogos üvegű ablak előtt, már szinte segélykérően kiáltani akartam: Gubacs! – hogy vegye át tőlem a hálóvendéget, akiben olyan jó vélemény alakult ki róla, hogy szinte magam is kénytelen voltam idomulni hozzá, hogy mindkettőnknek csak a jó híre járjon, mintha e helyen nyomban újra akarnám kezdeni az életemet, a hatodrangút, akaratosan megváltoztatva eddigi mivoltomat, közrefogottan a kétféle haláltól, mintha rajtuk tenyésznek. Ám fölösleges volt, mert a könyökével már nyomta is befelé az ajtót, valamit hozott, jó összemaréknyit, azt is úgy, mintha görbe úton tett volna rá szert, és sebesen el is szeretné rejteni: végül is egy kormos edénybe dugta, mintha ezzel minden vele kapcsolatos gondját elvetné. Ezt követően kerültünk csak mi a látószögébe.

Nézett, és csak mosolygott, mosolygott, miközben egy csomó szalmával a véres kezét törölgette, majd halkán, mintha ügyet sem vetne arra, hogy halott van a házban, kacarászni kezdett, pusztán a maga gyönyörűségére, vagy ahogy elnézett minket, váratlan gyengédség kerítette hatalmába, s jókedvét sem tudta már fékezni, annyira egy kalap alá valónak talált bennünket, talán az eszenciánkat vélte azonosnak, ami sugárzott belőlünk: íme, a halál meg a segédje!

– Boróka! – mondta végül szinte füttyszóval, és ezt nyilvánvalóan rám értette, és azért mégis meg lehetett lepődve, jobban, mintha kóbor macskát látna. – Te aztán alaposan elláttad a világ baját! Csak tudd, hogy még a kemencébe is benéztem utánad! Hogy hátha ott vertél tanyát...

– Csak ne kezdj mindjárt becézéssel, főleg idegen előtt ne – igyekeztem derékba törni a jókedvét. – Hol tartunk a virrasztással? – érdeklődtem.

– Az ám, a virrasztás! – kapott a szón a vén vitéz is. – Be lehetne még kapcsolódni, hogy némileg helyreüssük a hibát?

– Nincs értelme. Becsületszavamra, semmi értelme sem lenne – sóhajtot-

ta. – Hoztam egy kis májat – jelentette ki, lehetséges, csupán azért, hogy fölrázza szunnyadozó éhségemet. Ám rögtön észbe is kaptam, hogy én itt úgysem tudnék enni, amíg ott van előttem az a látvány, amelybe a szomszédos ablakból nyílt betekintésem: mindenfajta evés gondolata a kannibalizmus képében jelent meg előttem, úgyhogy nyomban ki kellett mennem, hogy le ne hányjam az öreg padlóra vetett fekhelyét, s miközben megkerültem, arra gondoltam, vajon állandóra gondolta-e ide a befészkelést, vagy az egésznek ideiglenes jellege van, mert mintha említette volna már, hogy ideje lenne továbbmennie, bár magam is olyasmit állítottam, hogy éppen indulófélben vagyok: nos, mentem is kifelé, kezem a számra tapasztva, hogy még lélegzetet sem vehettem, és csak jó sokára tértem vissza, amikor sikerült magamtól elhessegetni a belsőrészek még húsdarabok evésének a gondolatát, legalábbis arra az időre, amíg valaki ismét szóvá nem teszi előttem; én, aki képes voltam inni a barázdák fekete vizét, és talán még most is sáros volt tőle a szám széle, egyszeriben ilyen szörnyű elfogultságot érzek valami iránt, és már a pusztá gondolatától fölkaparodjak bensőmben, mintha hirtelen kifeszlett volna bennem a hevenyészve begöngyölt batyú, és ahogy hengergőzni kezdett az éjszaka megivott sáros vízben, minden oda nem illő dolog kiszabadult belőle, s most egyszeriben a számon keresztül kereste belőlem kifelé az útját, és tudtam, hogy képtelen leszek tartósabb ellenállást mutatni vele szemben, mert mielőtt végleg megfélemlítenék róla, bármely pillanatban újra és újra erőszakos módon magára kényszerítheti figyelmemet.

Odabenn azonban közérzetemtől függetlenül előkészületek történtek az imént hozott májdarab elkészítésére, ismét folyt a kések egymáshoz való fenése, csupán arra az időre szakadt félbe, amíg ajtót nyitva beléptem, de nem úsztam meg figyelmeztetés nélkül:

– Csukd már be gyorsan, még meg találják hallani, mégsem illik ide ez a nagy csatazaj...

Az agg halál épp szalmát markolt föl a padlóról, hogy tüzet szítson vele, egészen jól hasznosította magát, az én eszem még véletlenül sem ért volna el eddig, hasamban a mindegyre háborgó, hideg batyúval: vajon mit hordozhatok én magammal vagy magamban, ami mindenáron napvilágra akar törni belőlem: ha formátlan és testetlen, annál rosszabb, kórnak is, meg elképzelésnek is.

– Nemigen értem én ezt – mondtam –, vagy mindig ennyire el szoktak húzódni a temetések? Egyáltalán, igényt tart itt miránk valaki, vagy csupán a háterret biztosítjuk?

– Ugyan ki tartana ránk igényt? – hagyta abba a kések fenését. – Mi itt most mintha megszűntünk volna létezni a számukra, nem tartozunk köztük. Pusztán a helyzetünk folytán rekedtünk itt... Igaz, kissé felemás



helyzet, visszatetsző. – Mérhetetlen volt a hidegvére, a türelme és a higadsága.

A vendégünk közben a kemény körmű mutatóujjával a pipáját tömködté, és készült alágyújtani a tüzet; kissé körülményesen haladt, mintha mindkettőt ugyanazzal a gyufaszállal szándékozna elintézni, a begyújtást is meg a rágyújtást is, a gyufásdobozt mindenesetre már a markában csörgette, majd beleköpött a tűzhely hamuládájába – nem tudom, hol ragadhatott rá ez a szokás, mindenesetre más helyen aligha tűrték volna el, de itt most mindent lehetett, mindenekelőtt a helyzet hatására, amelyik elsősorban őt magát, az agg halált kényszerítette ránk. Időközben a szikkadó sárdarabok kezdtek lehullani a cipőmről, ám ez most nem lehetett közöttünk beszédtema, elsősorban a padlóra szétterített szalma miatt nem, továbbá mert egészen más dolgok is játszódtak le időközben a levegőben, az égre sötét felhőáradat tolult, s mintha a világosság e hiánya valamennyiünket elfedni igyekezett volna egymás előtt is: kora reggeli sötétség volt, amelyet váratlan villám metszett ketté, az is alulról fölfelé cikázott, szemünk előtt világos repedést hagyva, mintha a föld nyílna meg, s mi az égboltról fejfelé lógva szemlélnénk e repedést, s a rengő csattanása azt juttatná eszünkbe, hogyha helyünkben leszakadnánk, bizonyára a mélységeibe zuhannánk, vagyis egyszeriben nem lennénk se lent, se fönt, s ahol tényleg vagyunk, nagyon is átmeneti helyünk, hasonló az agg halál pipájához, aki, íme, azért gyújt gyufát, hogy a tűz fényénél ismerjük föl egymás kilátástalanságát, mintha már nem is gondolnánk önmagunkkal, csupán a meghökkenés maradna, mintha legalábbis a padlóra bezúfolt szalma lobbant volna lángra.

– Korán jelenti magát az idén – szólalt meg az agg halál, becsapva orrunk előtt a tűzhely ajtaját, mintha eleve útját vágná vele lehetséges szabadulásunknak. Eső azonban nem lett, s a tűz is meglepően gyorsan erőre kapott, mintha a másik jelenség tükörképe volna, ők ketten pedig edényekkel kezdtek foglalatostkodni, ide-oda tologálva egymás előtt a tűzhely lapján, mintha ekképpen sakkoznának; valami szabálya azért mégis lehetett, kellett hogy legyen, mert az agg halál hamarosan mattot kapott, és kénytelen volt eloldalogni a tűz közeléből, és ezentúl minden figyelmét a pipájának szentelte, azt is tudakolva tőlünk, hogy nem tudnánk-e valahol eladó jó dohányt, mert a magyar dohányt roppantul erősnek találja, a fejébe száll és keresztbe áll tőle a szeme – még hogy a halál szeme keresztbe álljon a dohányfüsttől!

– Nem – mondtam –, fogalmam sincs, hol árulhatnak jó dohányt. – Még alig sikerült visszanyernem az iménti mennydörgés hasadékába zuhant lélekjelenléteimet, mert mintha még mindig ott morajlott volna fölöttünk a hangja, sehogyan sem akart tovagördülni a mennyezet alól, emitt meg az orromba vert Agg Halál pipájának kénköves füstje, amitől különben csak

fokozódott gyomromban a félig kibomlott érzelmi, vagy mit tudom én pontosan, milyen, batyu hánykódása, s azután az étel is, amit eddig sakkozva készítettek, zöldséget meg azt a májat használva föl alapanyagul, ami szerintem – érzésem vagy előérzetem szerint – roppantul megbízhatatlan eredetű lehetett, és bármiféle belső rész említése is összerántotta volna most a gyomrom, amely ekkorra inkább mennydörgéssel és Agg Halál pipájának szutyokszagával volt tele: hogyan lehet képes valaki ilyen bűdös holmit tartani magánál, s alkalomadtán még a szájába is venni – csodálkoztam.

No, és a pocsolóából inni, sáros bajusszal, akár a messzi vizek partjáról ide vetődött harcsa, az miként lehetséges? – értettem magamra a dolgot, és hogyan lehetséges álló nap meg álló éjszaka nem lenni sehol sem, és végül minden kézzel fogható dolog hiányozzon még a képzeletemből is arra vonatkozóan, hogy merrefelé fordultam meg az alatt a tetemes idő alatt. Most hiába is ér el a kérdés a darabokra vagdalt májcafát fölül, amelynek véres törmeléke az asztal sarkáról mintha éppen felém venné folyását:

– Csak hova az ördögbe voltál képes elbújni olyan hosszú időre? A színedet sem látta senki...

– Elég messze jártam, nem is tudnám megmondani pontosan, hogy hol. Süketpuszta, alighanem úgy hívják azt a helyet.

– Te most itt bolondozni szeretnél? Még ha lenne is ilyen hely, már rég nevet változtatott volna... Senki sem lenne hajlandó születési helyének vagy lakhelyének vallani; süketpusztái: ilyet még sohasem hallottam.

– Pedig éjszakára még ki is világítják, és a közelében van az a hely, ahol megállt vagy még most is áll az idő, valami hasonlót hallottam róla. És embereket keresnek oda.

– Ugyan kitől hallhattad? És épp Süketpusztán?

– Nem tudom a nevét, de kicsi volt, és épp úgy lógott a nyakamon, akár a fakolonc.

– Miért nem csaltad magaddal? Az olyan kis embert sok mindenre föl lehetne itt használni.

– Épp ez az, hogy alig akart elengedni. Előbb sajnálkozott, hogy halott van a házban, de utóbb sikerült tisztáznom magamat, hogy a halott nem hozzám tartozik, és a ház sem az enyém. Másról nemigen beszéltem neki, inkább ő beszélt egyfolytában. Az a kicsike. Így eddig érhetett nekem – mutattam, hogy meddig.

– Talán csak nem harapott bele a szívedbe?

– Nem tudom. Nem hiszem. De még azután is mesélni akart valamit, hogy otthagytam. Eredetileg azt képzelte, hogy ő talált rám, most biztosan ezt meséli valamerre, sok mindent összehazudozhat, nem látszott valami válogatósnak a beszédben.

– Neked kellett volna válogatósabbnak lenned a társaságot illetően –

hívta höl rá a figyelmemet, amikor már semmi hasznát sem vehettem az intelemnek.

– Hol? Ott, a pusztaságban?

– Ha mozogsz, nem állítanak meg. Legföljebb megszólítanak, mire te foghegyről válaszolsz valamit, és iparkodsz tovább. Erővel nem állíthat meg senki, főként egy olyan kicsi nem, mert legföljebb hanyatt lököd, és otthagyszod.

– Akár a hanyatlóki csárdában! – nevetett a vitánkra fél füllel odahallgató Agg Halál. – Jól meggázolod, és azt követően már utánad sem mer nézni...

Mennyire értették ezek ketten a más dolgát! Agg Halál abban a koravén kalapjában, ahelyett hogy szalmacsutakot tűzött volna a szalagja mellé... S az imént még azt sem tudta, miként szökhetne meg a virrasztás elől, vagy hogyan csatlakozhatna észrevétlenül a bóbiskolókhöz, jókora előnyt biztosítva magának már azáltal is, hogy az egész éjszakát végigaludta itt, a szalmán, s odaát most új hangként csatlakozhatna a lankadó szárnyalású kórushoz, hogy „némileg helyreüsse a hibát”, de még mostanra sem mozdult, inkább ártatlan képpel nézelődött itt, akár a szentkép, már csupán a li-liom hiányzott a kezéből az élettelenül alálógatott botja helyett.

Azután az az egész csárdarendszer, ami még hajszálpontosan kidolgozva élhetett a fejében, akár egy térképészeti remekmű, hogy akármerre forduljon is, nyomban tisztában legyen a legrövidebb útiránnyal, keresztül-kasulót határon, s jaj, az idők múltán éppen én álljak elébe ezzel az elképesztő helynévvel, amelyet gunyoros történelmünk különben is egyszer megcáfolt volna: Süketpuszta! Nem lehet ily semmibevehető az emlékezet, hacsak valami új nem ütötte föl a fejét, amit már semmiképpen sem lehet hátrafelé vonatkoztatni, elveszítette minden kapcsolatát a múlt idővel, ez már kimondottan a jelenben van – azért mégis furcsa lenne, ha épp a jelenig nem érne el hármunk esze sem együttvéve! Az, hogy Agg Halál lábnyoma mindenütt ott maradt, még rendjén volna, összemáskálta a világunkat, járatokat taposott benne, amelyek néha egészen messzire vezettek, végső soron valamiféle feledésbe, amit úgy nyomhattak annak idején a fejébe, akár a varázssüveget, s ezt ő maga képtelen most már levenni, pedig a tartalma jelenthetne még valamit, ha csupán annyit is, amennyit egy csapat ábrándos kutyának: ám ha az egyszer megtörtént, itt már kiáll a versenyből, nem hajlandó a majdan történő nyomába eredni, igazából önmagáról sem vesz tudomást, pedig mekkora darab idő! Mekkora darab föld! És Agg Halál mint ennek egy helyre és semleges tartamba sűrített relikviája ennél parányibb és tartalmatlanabb már nem is lehetne, úgyhogy eléggé nagy szó lenne eredetként megjelölni, habár ennél elképesztőbb dolgok is végbemehetnek, avagy nem énutánam kiabálták-e: Te vagy a halott! – egészen pontosan magázott,

aki ezt kiáltotta, ám én mégsem magázhatom önmagamat a magam kivé- szőfélben levő nyelvén, amelynek a létnél is erősebbek és kíméletlenebbek a szabályai.

Agg Halál szemmel láthatóan azt várta, hogy elkészüljön a leves, nyu- godt iramban rágódott magában a semmin, fogatlan állkapcsát próbálgatta vagy pipájának a füstjét rágta, mialatt sűrű fellegű égbolt borult fölénk, és nem is tudnám megmondani, hogy mi is a temetésre készülődtünk-e, hi- szen effajta előkészületeket alig-alig tapasztaltunk, továbbá az alkalomnak megfelelően illett is volna kicsípnünk, vagy legalább a sarat levakarnom a cipőmről – nos, ebben az időben állíthatott be a két ló, épp ott álltak meg az ablak előtt, úgy választva meg a helyüket, hogy egészen jó rálátásuk nyíljon asztalunkra, s egymás tollbóbitás fejét időről időre félrelökve, föl- váltva bámultak befelé a szűk és mocskos üvegű ablakkereten, mintha élet- módunkat tanulmányoznák, s fülük időnként, akár két fölkiáltójel, meredt égne a csodálkozástól, és szemükben is meghökkenés tükröződött, ahogy felső szemhéjuk ék alakban magasán fölszökött, és előtűnt alóla kékes, meghámozott főtt tojásra emlékeztető szemfehérjük.

Hogy társaságunk ekképpen kiegészült, merőben más magatartásra kényszerültünk, mégiscsak valamiféle szerepet kellett vállalnunk, és ezt kö- vetően tartanunk is magunkat hozzá, hogy ne mondjam, össze kellett (vol- na) tartanunk, ha egyszeriben ily visszataszító mértékben színre kerültünk keserves színpadunkon, egy gyászokcsinyi időtlen nézőközönséggel, ezüsttel befújt, faragott angyalokkal, s ezek előtt kellett most kábult, más- napos, kialvatlan fejjel bemutatkoznunk, a legjobb színebn tüntetni föl ma- gunkat, függetlenül attól, hogy ez a helyzetünk tartós lesz-e vagy sem, gyöngéd és törékeny istenünk! Most aztán igazán kijátszva érezhetjük ma- gunkat, mintha egy kártyacsomagból vetettek volna ki valamennyiünket, csak úgy, taláломra, hogy melyikünk ugyan mit mutat, és hogy az össze- vissza mennyi is? – gondolkodhatna rajta a nem eléggé gyakorlott fejszá- moló, miközben a levest ismételten félre kellene húzni a tűzről: hát moz- duljon már valaki, mert menten kifut, vagy mindegyikünknek máris ennyi- re a fejébe szállt a gőze, hogy a továbbiakban alig mutatunk iránta érdekö- dést? Agg Halál tolja félre a botjával, hogy meg ne égesse az edény füle a kezét? Mi lesz még ebből, gyöngédségre összesereglett gyülekezetünk!

Hogy az ágyamban bizonyára tészta kel, mintha engem szándékozna be- löle megformálni valaki, hosszan nyújtva lelógó kezemet meg lábamat, s azután egyelőre kicsinyre sikeredett fejemet rángatja az üstökömnél fogva – hogy ugyan mi süllhetne ki belőle, ezen még bizonyára volna képzelődni- valója; nos, hagyjam-e ennyiben a dolgot, ha már úgyis magamról van szó, meg arról, ami az ágyamban kelt meg távollétem idején, avagy ragadjam föl a hegyesebbik kést, s kezdjek el eszeveszetten kaszabolni a levegőben,

hogy majd én! én magam!, senkit sem engedve tésztám közelébe: ez volna az igazi bemutatásra való dolog, amit én formálnék a világnak, közben minduntalan tükörbe pillogatva, nehogy valami elfuserált pofa kerekedjen arcom helyére, vagyis egyáltalán honnan származhat a kenyérsütés ötlete, mintha nem lenne még elegendő az, ami eddig történt, aminek hatására a lovak is szelesen kapkodni kezdik menten a fejüket, ezt sugalmazza nekik máris a józan eszük, csörgetik és rázzák zablakarikáikat, mintha ki akarnák vetni a vasat a szájukból, vagy csupán előadásunk fölött méltatlankodnak, még nem szokták meg a ránk való nagyfokú lélekjelenlétet, amellyel a levegő visel bennünket, még jókor magára öltve, akár valami ruhadarabot, s ebből a helyzetből szemléljük, cselekvésünk alól fölfüggesztett mivoltunkban, hogy mi fog lejátszódni a szemünk előtt, miközben néhány nyúzott ivadék fölhajtott, fekete nadrágszárral keresztülvág a tágas udvaron, olyan képpel, mintha disznót mennének ölni, de csupán kirugdossák az ólak ajtaját, és nekilátnak megetetni a sok tarka szőrű fajzatot, mintha számba vennék őket, miközben vödörket csörgetnek nekik, hordják a moslékukat, nagy lendülettel kavarják, s a vödörök lefelé fordított peremét a vályújukhoz csapdossák, hogy mind kihulljon belőle a félig megerjedt dara, az meg fröccsen szerteszét, közben néhány állat is hozzájuk dörgölözik, nem tudnak rendet tartani közöttük, nagyon is látni rajtuk, hogy önkéntesek, mert az igazi jószággondozónak elsősorban hangja van, fülsértő, s a szitkok elől, amelyekkel bármely határozott cél nélkül él, a kerítés is meghátrálna, ha hozzá intézné, s a tolózár nyelve rögvest megoldódna – ma ebből azonban semmit sem látni, oly tökéletes csöndben és végtelen fejtelenség közepette zajlik az egész, hogy még a gyászokcsiba fogott lovak sem méltatnák pillantásra, inkább ránk figyelnének az ablak üvegén keresztül, a levesünkre meg a tűzünkre, s hogy a fokozatosan elszéledő disznók időközben összerondítják az egész udvart, az senkinek sem szúr szemet; tehát volt itt ez az udvar, amelyen osztoztunk a disznókkal meg a két fölöttébb békés lóval, ám majd azok is, a gyalázatosak, ott hagyják idővel a névjegyüket, ez itt a realitás, amellyel szembe kell nézni, s ebből a levegőből próbáltam meg én, amely immár oly huzamosan viselt e helyen, hogy mindenestül belezsibbadtam, bátortalanul egerutat találni, útravalót sem kerítve magamnak, mivel kétségkívül fölvetődhetett bennem, hogy kije vagy mije lehetek akárkinék vagy akárminek, ennek az udvarnyi gyászos sztyeppnek, amelyet Agg Halálnak végre sikerült megmustrálnia, valami nevetséges szemlét tartania fölötte, s már csak arra vártam, hogy kiböki-e valahára az én igazamat, amely valahogy ekként is hangozhatna:

– De szar helyen vackoltatok ti le nekem, no de megálljatok! – Szerencsére nekem alig volt közöm az ő ittlétéhez, ő az előző esti irodista helyett telepedett be ide, a legfőbb vendégfogadóba, ahová mintha úgy kellett vol-

na erőszakkal behurcolni valakit, tanúként talán arra, hogy miként formálódom a kenyéértésztaból, amely a tudtom nélkül került az ágyamba, ahol általában aludni szoktam, ezt a napot azonba átugorva, máris micsoda képlekeny forma – hogy helyettem vagy a helyemben-e, nem tudhatom, ám utóbb, mielőtt még csakugyan rászabtam és hozzáméreteztem volna időmaimat, meggondoltam magamat, s letettem az anyaggal való ilymódon végbemenő birkózásomról:

– Csináljon belőle más azt, amit akar, és állítsa ki feszületnek, vagy bánom is én, minek! – tört ki belőlem a vad személyesség, ezt hordozhattam a bensőmben kibomlott batyuban is, ha abból még maradt valami, ami érdemes lett volna arra, hogy a napvilágra tárjam, habár ez a levegőből szitáló homályos lappangás, ami oly hosszan képes volt elodázni a valós virradatot, mintha a kezemre játszott volna abban, hogy napvilág híján az egészet önmagam elől is elpalástoljam: Agg Halál ugyan tudhatta, mi megy végbe mindenkor egy emberben, de Gubacs, vagyis Úrfi semmit sem tudhatott, sőt teljes jóhiszeműséggel állította:

– Tüzelőnek készítettem be a szalmát, attól féltem, hogy mind el fog ázni, de azután, hogy csendesedett az eső, smmi értelme sem lett volna annak, hogy visszavigyem.

– Mert azt gondoltad, hogy benn vagyok a kemencében, és alaposan rám ijeszthetsz; magad is mondtad, hogy azzal vótál – ragadott el az ifjonti hév.

– Azt mondtam, hogy ott sem találtalak...

– És kovászból akartál megformázni, mert annyira hiányozhattam neked!

– Jóska bácsi! Hát hallja ezt, Jóska bácsi! – fordult Agg Halálhoz. – Hogy mit be nem képzelne magának!

– Nekem mindenesetre kapóra jött a szalma! – ropogtatta az elévült csontjait a vén kushadt. Ezenkívül ki föltételezhetette volna, hogy Agg Halálnak ez a hétköznapi, közszájon forgalomban levő neve, s erre vetve viseli magán a rejtelmet, akár más az ingét, vagy most a levegő a mi magára árnyalt alakunkat.

– Én merő szubsztancia vagyok, nekem erre a helyre őszintén szólva nincs is valami nagy szükségem – kezdtem megint a régi nótát. – Én a tűzön túl is nagyszerűen meglennék, beszorítva akár a kemencébe, ha olyan elképzelés kerítene hatalmába, hogy valami miatt ott a helyem vagy ott kell letanyáznom.

Agg Halál a vállát vonogatta, fogalma sem volt róla, hogy ezeket a szavakat őhózzá is intézem-e, vagy csak úgy, mondom a lovak előtt magamra vállalt szerepemet, habár ez idő szerint már kételkedtem abban, hogy éppen bennünket bámulnak a mocskos ablaküvegek fölzavart vízfénkszerű

tömbjén át: jószerevel be sem is láthattak a szennyeződésnek azon a függönyén keresztül, legföljebb a tulajdon elmosódó képmásukat figyelhették meg – mintha tollbóbitájában gyönyörködne fölvaltva a két kurva paripaló! Képeket vágtak az üveg homályos tükre előtt, és mi még azt képzeltük, hogy gondolataikban éppen velünk foglalkoznak!

– Mi vagy te? – ugrott nekem Gubacs, akkora elszántsággal, mintha már az elnyújtott tésztára akarna fektetni, hogy minden ügyességét latba vetve hegyes és kifent késével körülrajzolja körvonalaimat, piros nyelvét nagy buzgalmában az orra hegye felé közelítve. – Itt fogom én meg a te szubsztanciádat! – és kapkodott meg nyúlkált összevissza, mintha csakugyan valami fogódzót keresne rajtam. Ám én kisiklottam a keze közül, és bevettem magamat Agg Halál háta mögé, azzal számolva, hogy őt talán csak nem fogja kínvallatásra, s ott, a jelentéktelen árnyékában kezdtem is már magamhoz térni.

– Sokat mondtam – jelentettem ki Agg Halál válla fölött mutogatva. – Csupán egyéni elképzeléseim vannak magammal kapcsolatban. Vagy még azok sincsenek. Mintha másvalakinek a bőrében lennék...

– Azért viszed akkor oly könnyedén meg lelketlenül vásárra! – igyekezett még mindig elkapni, megragadni valamimet, de csak egészen jelképesen, mintha nem is fülene igazából a foga az inzultushoz. Hogy Agg Halál, ez a bizonyos Jóska bácsi miként érezhette magát félig fedezékként, félig meg ostromlottként, s mi lehetett erről a véleménye, egy szóval sem közölte, nem is biztos, hogy tisztában lehetett azzal, mi játszódik le körülötte, vagy hogy pontosan mibe is keveredett: nem volt olyan egyszerű elmenni rajtunk, kettőnkön.

– Ejnye, no, ne taszigálj már azzal a késsel, vagy mi a fene van nálad – meresztette megszépenve égnek a pipáját meg a pipája füstjét –, nem is tudom, hogy melyikőtöknek mondjam, annak-e, aki előttem áll, vagy annak, aki a hátam mögé bújt.

– A háta mögött nincsen senki! – igyekeztem tisztázni magamat, és közölni vele az általam föltételezett tényállást. – Belőlem mostantól semmi hasznuk!

– Eddig se volt! – mondta, ám mégsem merte rászáni magát, hogy neki nyomjon a falnak. Pedig nyugodtan megtehetette volna, legföljebb falhoz állítom, mert engem úgysem talál akkorra már a helyemen, ellengtem volna onnan a pajzsként magam elé tartott árnyékának védelme alatt. Csak álltunk ott, egy bokorban, mintha egy töről fakadnánk, az ablakon bebámuló röhögő lovak szeme láttára – ők legalábbis így gondolhatták –, s odakinn a reggeli disznócsorda özönlötte el az udvart, futkostak föl-alá, de mégis valami kiszámítottsággal, mintha komoly tétű játék folyna közöttük, mások meg a kerítés tövét túrták: egyenesen föltűnő volt, hogy ezek mind csinál-

tak valamit, szemben az én mindigtól tartó és örökös lézengésemmel: nem lett volna csoda, ha egészen elkorcsosodom, és csak olyan leszek, mint valami falra akasztott mézesbáb, mellem közepén kis tükörrel, vagy végül is ez sült volna ki a tésztából; még az a szerencse, hogy fölthagytam, mert nem lett volna hozzá türelmem, a magam megmintázásával, és másnak sem engedtem – hadd dagadozzon az a kovász, amíg csak tele nem lesz vele az ágyam!

Hogy valóban kimondottan szubsztancia voltam-e, vagy másutt kellett volna eredetem és származásom után kutatnom, érzelmi vagy fenomenológiai útvesszőkben – nem voltam-e elég behemót ahhoz, hogy erről letegyek? Simán másra terelődött bennem a figyelem, elterelődött magamról, külső jegyeim meg idegen külső jegyek tolakodtak szakadatlanul előtérbe, mintha nem is lenne magamról semmi mondanivalóm, másrészt meg egészen biztosra vehetem, hogy nem is volt. Nem volt itt semmi olyan, ami netán más minőségben föltételezett volna, én e fölött képtelen voltam elmélázni meg révedezni, sehol sem akadt bennem fölhúzott rugó, mintha mindegyik ebben a pillanatban járt volna le, s elégedetten hagyhattam oda képtelen munkálkodásom színterét: végtére megszabadultam, szabad voltam, amitől rosszabb is jöhetett volna rám; mondjuk meg úgy, ahogy van, ugyan mi turkálnivalója lehetett volna bennem ennek a rövid lejáratú időnek, időszaknak, ami attól kezdve telt, hogy az estében (tegnapelőtt, azt hiszem) az irodista érkezésére vártunk, aki a bogaras emberek elővigyázatosságával távol tartotta magát tőlünk, és – ha máskor talán nem is – ez egyszer valóban igaza is lett, egészen mostanáig, amikor Agg Halál hátamögött lapulva várom, hogy sorsom valami fordulatot vegyen a fölhevült levegőben, amikor védnököm gondolatát olvasva már itt is van a gyászokcsi, s most azzal tisztelhetnének meg leginkább, hogy föltelepítenek a bakra, és ebben a fordulóban magam lehetnék e látványosság parádés kocsisa, akár nyúlós tésztából is odaépítve, ostorheggyel rebbenteném szét az előtódult disznó-falkát vagy valami egyéb rendkívülit művelnék, kitöltve az élesztőgombák savanyú szénsavszagával, esetleg kép lehetnék templomi lobogón, melyeknek előrszegezett dárdáival e viharfelhők ellen indulnának rohamra ide-lenti, temetésre összegyűlt vén boszorkányok, s én hírnökként verdesnék a levegőben, amíg a szélverés ketté nem hasítana, hogy végre előkerüljön bensőmből a sáros batyu, elázott és elmosódott, foszladozó papírok göngyölege, mintha már régtől fogva ezen éltem volna, s most kiöklendezem emészthetetlen zsákmányomat, és az irreális általam válna valóssá, aki magam is mind kevésbé vagyok kézzelfogható, amennyiben rejteknek használhatom az Agg Halál árnyékát, akinek ragadozómadár-szemével vizslatok körül, fejemet akár 180°-ban is elforgatva, elsősorban épp ebben a semmitmondó időben, amely szerteárad a falakon, mintha seszínüvel festené

át vagy az egyáltalán nem létezéssel, és csak a szalmakupac maradna, amit most már ugyanaz a szél borzol – csoda, hogy mostanra föl nem kapta és el nem vitte az egészét.

No, hogy ennyire el legyek én telve önmagammal meg azzal, ami a jelen pillanatban kitölt: a batyuval – de ha máris kiesett belőlem, bele, az út sarába, lovak patáitól megdagasztott fekete kovászban a patkónyoma; azok meg tartanak csak egyre Süketpuszta felé, neki az ott lapangó megállt időnek, és vajon látszanak-e majd onnan a kivilágított vilanypóznák?

Tehát hogy mégiscsak a levegő kapjon a szárnyára, ennek agyafúrt roham, pedig a legmegfelelőbb hely a számomra Agg Halál árnyéka lett volna, onnan akármit – úgy éreztem akkor – képesnek bizonyulnék végignézni, míg a többi, ami időközben szóba került, részint képzelgéseim, részint meg a mégiscsak belőlem eredő papírgöngyöleg okfejtéseinek alaposága hánytorgatta előttem: ezek az iratok, ha egyáltalán léteztek, nyilvánvalóan az irodista kalligráfiájához hasonló vijjgő szárnyalásokkal voltak beírva, mintha a vonásokat kerecsentollal idomították volna vadászatra – hát milyen eredménnyel, kérdezem, amikor én öt lövésből sem tudnék egyetlen agyaggalambot sem eltalálni, mivel kétségkívül arra teremtődtem, hogy mindent sorra elvétek, mert nézzük csak elsőnek a távozásomra tett kísérletemet. Arra a most lezajlott süketpusztaira gondolok, amelyből az imént tértem meg, és még mindig azt szeretném, ha valaki is komolyan vehetné, mert mégis, ami véleményem szerint megtörtént, azt nem lehet olybá venni, hogy nincsen semmi alapja, az nem kötelezően egyszeri, hanem akár többszöri menetelés is lehet, ha más-más is mindahányszor a menetelő, az érzékelés nagyjából megegyező körülmények között föltétlenül azonos, akárki is legyen az érzékelő, a szemlélődő vagy a tájékozódó, a jelenség objektív és állandó, és csupán a hangulat lehet az, amit a szél lenget, ahogy most is gyülekeznek a lobogókra az időtlenség elcsapott markotányosnői, emelik magasra a dárdákat, melyeknek hegyében kicsattant, érett magházként csörtög a kelmére festett, mitikus alakokon a már törékennyé aszott és összeropedezett, rideg vért, nem is olyan utolérhetetlen gyöngyházzsínben, amelyet a magasban mostanra kikezdett a rozsdá, mintha ezek a vitézek kívül viselnék a föld alatt már megrozsdásodott bordáikat, és a magasban csapdosó lobogókon mindegyre a süketpusztai álló idő után sóvárognának, türelmetlenül ránganak a lobogók dárdája hegyén: mit szólhatnék én erre, aki legföljebb kovással vagyok odakelve? Kovással a levegőre... Agg Halál árnyékára!

Közben minden bizonyosság szerint megfőtt az a leves is, talán még csupán egy maréknyi rizs hiányzott belőle, s végül egy kanál ecet, de azt majd ké-

sőbb, mert a gőzzel együtt mindenbe bevenné magát, átítatná az ember bőrére, nem is maradna másnak a szaga a pórusaiban, olyan lenne épp, mint halottmosdatás után:

*„Egyik nő elköhögte
magát s a nagy ecetes-szivacsot*

Az arcon hagyta...

– és csorogna most bele a rohadt pofádba, mi? Amellett meg mi értelme volna itt egyre-másra radirozni Agg halál árnyékát az ecet szertepárolgó szagával, még sebesen ki-be lélegezni, mintha tisztára szeretnének súrolni valamit, amikor az erőnkől meg az elszántságunkból már az ablaküvegre sem futotta, inkább szertefutnánk rajta, akár a szennyeződéstől elfakult jégen, s mostanra már milyen testtartással, kérdem én – mintha ruhaakasztóról lógnának alá tagjaink, csupán a függeszkeedés helye bizonytalan, ha tekintetbe vesszük azt a rövid távot meg alaposan lelassult elméleti sebességünket; a jég, az biztosan megolvadna alattunk, igazodva az időjáráshoz, és tekintettel arra, hogy milyen idők járnak fölöttünk, kétségkívül túlságosan is sebesek, olyannyira, hogy mozdulataink, akár az óramutatók, és az itteni idő mindenképpen túl rövid a mi számunkra, s ebben a tetszőleges rövidségben kellene valamire jutni a megátalkodott cselekvés révén. Akárki mindenképpen kísérletet tenne arra, hogy leváljon Agg Halál jelenségéről, és megszüntesse a vele való párhuzamát, előlépjen az egykori falra vetülő idegen árnyék mögül, és csodálkozva kijelentse:

– Húha, hogy megnövekedett ez a helyiség, mintha dinamitot robbantottak volna az ember fülében!

Agg Halálú Jóska bácsi most aztán elmondhatná végre a dinamit frontarcosokat illető tömör legendáját, hogy az kályhában eltűzelhető, nagyjából ugyanolyan, mintha szappant égetnének, már-már arra terelődik a szó, hogy ehető-e vagy nem ehető-e véletlenül: nos, ezt az űrt mindenképpen rágnia kellett valakinek, nagy űr támadt az érzésekben, sok malter meg mész ropogott a fogak alatt, mindezt el kellett hogy nyeljük a félhomályban, hanem mégis köpködkettek a pelyvától, mivel a fal tapasztása innentől kezdve egészen Volhíniáig pelyvás sár, föltétlenül ezt söpri ki belőlük a szappanállagú dinamit – volna-e valakinek hozzátennivalója, netán akinek volna, az ismét háborút szeretne főpróbának – hanem ezek már addig el sem tudnának menni, hosszú botra tűzve szárogatván útközben a fehér hosszúgatyájukat, kétágra verdeső, vakító zászlajukat, s már nem akadna hatalom, amelyik hadizsákmányként ezzel büszkélkedne, e madárlátta hadi jelvényekkel: ha egyszer a jégen állva ütött rajtuk a nyár, mi mást tehettek,

hogy miután beestek a vízbe, s nagy nehezen partra vergődtek, nekiláttak szárítkozni, majd végül mintha búcsúzkodnának, lengetik silány jelvényeiket, s ekként érkeznek meg, hova máshova, ha nem ide, sorakozván halottas menetbe – hányan is volnátok most összevissza, öreg pulykák? Akik e kora tavaszon helyet szorítanak maguknak a borzasztóan terjedelmesre tárgult helyszükében, vagyis tulajdonképpen szükében vagyunk-e a helynek, vagy bővében, fönnállhat a kérdés, hogy mi is a valódi helyzet azzal a dinamittal?

– Ez a dinamittal az utolsó szóig áll – ekként nyilatkozik az ügyben Agg Halál, s ha az ő csontjain nem furulyázott a robbanás füstje, mi csak, itt jelenlevők, gondoljuk nyugodtan azt, hogy a miénken sem fog? Fogna talán, csakhogy, íme, nem tudjuk elképzelni, nem vagyunk képesek belemenni ebbe a fejtágításba, különben is abból indultunk ki, szó szerint az merült föl valahonnan, hogy „mintha”, és senki sem volt itt kíváncsi magára a dinamitra, sem tűzifa közé rejtve, sem másképp: a robbanás napját minden esetre elválasztjuk most a temetés napjától, mielőtt a detonáció csakugyan a falra kenné kenyértésztából megmintázandó alakomat, de most az gyszer úgy, hogy már el se lehessen távolítani, lefeszgetni két késünk közül az egyiknek – a hegyesnek vagy a tompának – a pengéjével, csupán a bizonytalan rajzolat maradna, mintha váratlanul a borús, szabad égálgra nyílana kilátás, föltehetőleg Süketpuszta irányába, mintha arrafelől érkezne a jó hír.

– Ki látott már ilyen huzatos hírverést csapni? – húzódtam félre e föltételezés várható útjából, s helyként inkább választottam volna egy nem kevésbé borongós másik napszakot, amelynek már az iménti szellemi robbanást megelőzően is tágas helye kellett hogy legyen az emlékezetemben, elsősorban süketpusztai közelsége miatt, a mulandóság perspektívája még nem farghatta filigránná, caplatott a sarkamban lompos kóbor kutyaként, s ha egy időre még el is maradt tőlem, meg-megszaglászta nyomomat, hogy de vidáman vagyok! Talán hazafelé tartok, s azért nézek oly mereven a szemhatárra!

A fejem fölé tartott esernyővel jókora távolságra megálltam, ahová csak a nyirkosságtól földre vert füst szegélye ért el: szétterült, mintha ezzel szeretnék álcázni magukat, ahogy többen is fontolgtatva álltak körül egy háttára fordított, leölt állatot – négy lába egy-egy karóként meredt az égnek, elkerítve a talaj egy darabját; hogy maguk végeztek-e vele, vagy valami még nagyobbnak a martaléka volt-e – ezt nem lehetett pontosan kivenni, de kétségtelenül munkálkodtak rajta, mintha hajótestet mélyítenének, bárddal, baltával törték és repesztették a csontjait, s késeikkel inakat vágtak át, s amint egyikük sebesen végzett az esedékesnek talált művelettel, nyomban vissza is lépett, egy másikat juttatva ugyanily kiszámított cselekvéssorozat-

hoz: jégkori vadászok szertartása lehetett ez, hogy mindannyiuknak véres legyen a keze meg a szája, vállalva a ráeső részt, s mintha e zsákmánynak a szagára érkeztem volna én, ólálkodó, akit figyelmeztetni nem érdemes, hanem a legtanácsosabb elkergetni a nyomában szaglászó kóbor kutyával együtt, mert csakugyan, ott volt-e az a kutya, felgömbített háttal dideregve, feketén, mint a fekete határ, mintha mindketten koncot várnánk, azért maradvá egymástól is a befogható látószögön kívül, s a biztonságosnak vélt távolságon túl egy lépéssel sem közeledve hozzájuk, mintha nem szeretnék belepillantani a mélyen kivájt állati hajójuk belsejébe, ahonnan mintha szivárványos jeget bányásztak volna, kimondhatatlanul mély titokban, s én egy más, még csak nem is sejtett kort képviseltem volna a szemhatáron, amelyről olyasmit föltételezhetnének, hogy alattomban zsákmányolni szeretne magának valamit az ő neveltséges jelenükből, ami mostanra határozottan a múlt, vagyis hogy lejárt-e ez az idő valahol, a tulajdon visszájára fordulva, gonoszságát határozottan jóindulatnak tüntetve föl, mert ők valamennyien kifejezetten még amazt a jégkorszaki időt éltek, én meg már lát-szatra is a koratavaszt akartam volna rajtuk végrehajtani, tökéletlen módra, a saját fejem által idevetődve, de tehetetlenül a fagyos kor bárdjával, baltájával meg késeivel szemben, a szellem fölsőbb szintjén képzelve magamat, ám mi lehetett szemükben a kor neveltséges szelleme? A sűrű, áthatolhatatlan füst, amely lábam elé verődött, s amely mögött úgy-ahogy meg lehetett volna bújni, ez alatt a minduntalan a magasság felé türemelni szándékozó szürke ernyő alatt, amelynek mértéktelenné való növekedését elfojtotta a megátalkodott borulat, mely hozni ugyan semmit sem hozott a morózus hangulaton kívül – a leendő, tésztából kelesztett fejem azonban ezt képtelen volt érzékelni, csupán a duzzadás élt máris bennem, amivel a világra kelesztett másnak a szándéka: talán mégsem az elhatalmasodott magányosság érzete volt ez máris, amikor én olyan jól megvoltam egymagamban! Ha nem kellett beindítanom a beszéd gépezetét, amely képes volt eluralkodni kiegyensúlyozatlan mérlegelésemen – vagyis mekkora sületlen cipó legyen az, amelyik idekerekedett belőlem a mások szeme elé, káprázatnak vagy netán épp fenyegetésnek, amíg félre nem csapja a kalapját a nyugati szél – hát megfázott lelkem tésztája, isten kenyérkéje, ezzel már aligha lehetne valaki előtt is dicsekedni! Nem erre az égaljra vagy ezen a hemiszférán termett örlemény a részbeni anyaga, csupán a barázdákból hozzá vett sáros vizet hordozta meg atlanti magasáramlat! Ez szorítja le most a füstöt a jégkor szintjére, amelyből az állattetemből formázott csónakján kihajózni vágyik az itt próbára fogott harcias egység – avagy dehogy is hagyná pislákoló tüzét, inkább azt szeretné, hogy valaki idegen szítsa nekik vagy alájuk, mutatná végre magát a rég látott tűz, akár béka is főjön az üstjükben – ők meg csak néznek, mint valami egykor alkoholt tartalmazott palack belsejéből az

üvegfalon át: vajon hogy tudhatnak-e rólam valamit, azt találgatják, az üveg hibás öntése nyomán a fénytörés torzulását mutató képükkel, vagy hogy ezek valójában is ilyenre sikeredtek volna? Mert akkor semmi értelme sincs rejtegetnem előlük a magam mindinkább megkelő cipőfejét, amit egyensúlyozva cipelek az esernyő alatt, mintha a fejemre téve vinnék valami eléggé súlyosat, kosárban hoznám netán táplálékukat, amit így védenék a bármelyik pillanatban eleredni kész esőtől, hogy magasra emelném esernyőmet, már-már szinte jelzéseket adva le vele, mert nem lehetek benne biztos, hogy a szivacsos tésztába fúló hangom eljuthatna-e hozzájuk, s hogyha rám kellene figyelniük, ezzel is csupán föltartanám őket szorgos tevékenységükben, habár kénytelenek tudomásul venni, miszerint valami módon megközelítettem őket, és ott káprázok a szemhatárukon, máris utamba estek, és ettől nem vagyok hajlandó tágítani, sem eltérni inkább a formájukat tanulmányozom minden tekintetből, leguggolva, majd magasba nyújtott nyakkal, mintha ezáltal akarnék a magaméra következtetni: nos, nem valami előnyös, akarom mondani, hozzájuk képest nem a leelőnytelebb, csak ne vinne annyira a fejem, most feléjük-e vagy elfelé tőlük, mert mintha a füst felszínén lebegnék.

Aztán hevesen integetni kezd az egyikük, még kocog is felém néhány lépést: hívnak, menjek oda hozzájuk, beszédük volna velem, ezeknek a dögölt csónakosoknak, a levegőn hanyatt csúszott képükkel meg testtartásukkal, ám a markuk mégis irigylésreméltó: szerszámok huzamos használatától megkopott nyeléhez idomult már az idők kezdetétől, hamar és sebtében fölforgathatnak velük az egész látképet, ha talán épp nem elhagyni készülnének állati csónakjukon, habár a valódi szándékukat kétséges ily messziről kiismerni, a szállongó füsttől beláthatatlan terep van mögöttük, mintha ezzel álcáznák, majd amikor a közelükbe érek, fölhagynak a hejgetéssel, s kinezetemen meg sem lepődve flaskát rántanak elő valahonna, szalmaboglya oldalából itallal kínálnának, majd látván vonakodásomat, egyre csak biztatnak, maguk is kortyolva előbb, hogy kövessem a példájukat:

– Jó ez, misebor! – intézi egyikük a szavait keletlen tészta képembe. – Egy hete ha van, hogy szereztük...

– Nem most tartom én a nevem napját – igyekszem értésükre adni –, hanem majd valamikor később, Szent Iván táján jön csak el az a nap, de akkor sem szoktam iszogatni.

– Talán zöld almával dobáltatja meg magát? Hogy azért mégis emlékezetes maradjon... – nevet rajtam az egyik gumicsizmás félnadrág, kezében a flaskával: hát erről biztosan a kutyák hasogatták le valahol a nadrágja alját, mert ráéreztek orcátlanságára, de csak pimaszkodjon, engemet is követ egy kutya, ha ők még nem is látták a szerteszivárgó füstben, ahhoz odébb kellene menniük, hogy legalább a fejük kilegyen belőle, ahogyan a víz felszínére bukkanna.

– És ha ez valakinek mégis az ünnepe – nyúltak többen is a palack után, de Félnadrág odébb ment vele, és nem adta tanújelét annak, hogy szívesen továbbadná –, kész sértés visszautasítani, mert olyan, mintha utálná, és egykettő megvan a harag! – ám Félnadrág mintha épp az ellenkezőjével akart volna haragot támasztani, mert esze ágában sem volt átengedni nekik a palackot.

– Kapd el már, Bekecs! – biztattak egyet maguk közül, hogy talán az fusson utána – Tanítsd meg már az illemre! – sürgették, rövid időre egészen meg is feledkezve állati hajójukról: belülről csupa borda volt, ahogy beleléztem.

Azután mégis Félnadrág nélkül jöttek vissza, sajnálták meg szidták a borukat, ledobált szerszámaikat keresték, megjegyezve közben: – Ha egyszer úgysem iszik! – s ezt rám értették, aki még mindig ott támolyogtam a közelükben a ritkás füstben, majd az egyikük a bárdjával nekiesett az állat fejének, mintha túl hosszúnak találná a hajót, és így rövidítene rajta, és szerencsésen le is vágta, hogy már-már attól tartottam, nekem fogja ajándékozni, és bármennyire is nem akarom majd elfogadni, magammal kell cipelnem, ujjamat a szemüregébe akasztva vagy a fülénél fogva, és jó sokáig nem hajthatom el, mert figyelik majd az utamat, néznek utánam merőn, találgatva, hogy ugyan honnan jöhöttem, és ami még érdekesebb, vajon hová tartok?

– Ez a nagyszerű társaságuk! – mondtam végül, hogy szóljak valamit. – Mindig így össze szoktak tartani?

De már figyelemre sem méltattak, valami külön megegyezés alapján, szótlánul értekeztek egymással; a tetem fejét egy halom szalmára dobva, most egyszerűen két baltás állt elő, s az egyik baltája élét az állat koponyacsontjának feszítette, valahol a tarkójánál, hogy szimmetrikusan hasadjon széjjel, a másik meg a balta fokát kezdte ütni a sajátjának a fokával: lassan haladtak a homlokcsont felé, és erő kifejtésüknek jó ideig semmi eredménye sem látszott, csupán az ornyergyen túl sejlett föl az egészből valami vaskos képtelenség: az állat agya, a hasítékon keresztül, odabenn a fészkében, még érintetlenül; hát mit mondjak? Mintha ezért szorgoskodtak volna ily végeláthatatlanul, ennek a látványnak a hosszadalmas sejtéséért, amit most áhítatosan körülálltak, de még mindig szótlánul – talán a jelenléteket találták itt fölöslegesnek, mert ha most érkeznek, esetleg azzal lennének, hogy onnan támadtam, abból a föltört csontmedencéből, csak honnan kerülhetett a kezembe ilyen hirtelen a fölnyitott esernyő? Nem volna-e máris összecuknom, tisztelgés vagy üdvözlés vagy köszönés, esetleg a velük való kapcsolatfölvétel szándékának jeleként?

Ezzel aztán megoldoztunk!

Hát a szalonnáját talán az égboltra, a kapufélfára vagy egymás pofájába kenjük majd?

Jézus Isten! Csak hol vegyünk itt kapufélfát? Száz éve nem állott e helyen kapufélfa, ki lett volna bolond ráállni oly mérhetetlen veszteglésre? Fejszével vágta volna ki tőből, amint hidegre fordult azóta már hányszor is az idő! Mások az út menti fakeresztet sem átallják kiásni a földből, kőből kell rakni miattuk, mert ha az rájuk zuhan, bizony, azt már nem fogják túlélni, meg legföljebb nehezek lehet belőle a sírjukon, hogy a jobb idők beálltával ismét elő ne másszanak – ezen kívül másra sem igen használható. Beledobni talán a kútba, hogy följebb jöjjön tőle a víz szintje?

Félnadrág is visszamerészkedik most az üres flaskával, de alig, alig-alig teszi le a boglyára, már kapja is föl egyikük, és hajítja utána, hogy csak úgy sedereg a levegőben, mintha postát küldenének benne, jókora magasságban: ez itt az első szellemi művelet, amiben én is részelek, „hogy csapna beléd az istennyila” – ilyesmit kiáltoznak közben, mialatt az én eszemben inkább a levél szövege járna, a palackba tett láthatatlan, az érzékektől elzárt szellemi tartalma, s hogy a borosüvegben, majd ha odazuhan a barázdák közé, mint várakozik sokára bekövetkező fölnyitásának idejére, ó, amiről csupán ábrándozhatunk: ki sejtette volna előre, hogy ilyen ábrándos fejem fog kelni a tésztábol, amelyet teljesen céltalanul kovászoltak, borogtatásnak a levegőre vagy a képemre – ez idő szerint nagyjából egyre megy, csupán kiformalatlanságomat mutatja –, majd bolond is lettem volna különben ezeken az áttételeken nekivágni a világnak, ezért a látványért, ahogyan a palack áttetsző teste repül: Félnadrágra nézve még mindig jobb, mintha balta vagy bárd repülne utána, és számomra is, az üzenet szempontjából, sokkalta megfelelőbb a palack, még ha semmit sem tartalmaz, akkor is, mint a balta foka, amivel majdan is csupán ütni lehet, míg a palackban akadhat ennél megfelelőbb és árnyaltabb közölnivaló – jelenleg ugyan még ismeretlen, nos, épp ezért is üres a borosüveg, miként jobbára az egész határ, mert mostanra elvonult innen mindenki, rém kevesen kerültek, akik úgy vélték, hogy még valami keresnivalójuk lehetne errefelé. Hah, de ezek itt képezték ki tanyájukat, mintegy besáncolván magukat a leendő korok ellen, kései jégkorszaki mivoltukban, ám ekkorra jobbára már zsákmány nélkül, majd utóbb a rideg állattartásról is leszoktatták őket a körülmények, az újonnan, a fülük mögött kialakult, habár magukra nézve jó sokáig nem kötelezőnek tekintett rezsimek a példátlanak mondható, de félreérthető, majd a hatalom viszonylatából a végsőkéig félremagyarázható törvényeikkel – úgyhogy végtére is igen helyesen ismerték föl az istentől való elrugaszkodottság állapotának előnyeit, és ebbe tértek meg esténként a fészükre, két vagy három kutyát hagyva hátra egészen fölöslegesen őrszemnek, mivel azok is elcsatangolnak, bele a pusztaságba, és csak a saját nyomukat szaglászva képesek visszatalálni virradat felé, ha időközben a szagokat nem verte el az eső.

Egy cseppet se tartson tőle – igyekeznek jóra magyarázni Félnadrág irántam tanúsított hebehurgya magatartását –, nem bolond ez, csak ilyenre nevelődött.

– Éppen örömet lelem benne – mondtam, de inkább a palack nagy ívű elhajítására értve –, közel állok ahhoz, hogy föllekesültségemnek adjak hangot.

– No, akkor maguk ketten egy pár. Már régen szeretünk volna valaki játszó cimborát találni neki. Ha megbarátkoznak, akár össze is járhatnának – közölte Bekecs, bárdal a kezében.

– Majd úgy intézem, hogy sikerülhessen – helyesltem, ám azt már csak kérdezhettem volna tőlük, ugyan hol képzelik ezt az összejárást, talán a keresztútnál?

– Akár az esernyője alatt is lehetne – vágta elébe gondolataimnak; az észjárásuk kétségtelenül fürgeségre vallott, kénytelen voltam elismerni, hogy még én is lekésheznék a vonatjukról. – Az a fontos, hogy tető legyen az ember feje fölött!

– Meg hogy a hasa tele legyen – érvelt ezen állítás mellett Bekecs, pedig nem is ő volt itt a szószóló.

– Mert, nézze csak, mi baja van a boroshordónak? – hozakodott elő az egyik ezzel, mint valami példával. – Látott már valakit is, akinek jobb dolga lenne a boroshordónál?

– Nem én! – szabadkoztam. – Sőt, hogy egészen őszinte legyek, igazából még boroshordót sem láttam.

– Áh! – méltatlankodott. – Nem lesz magából nevelő, nagyon messziről jön ahhoz! Ezt a maga párját meg nem lehet messzire elengedni, mert az első adódó helyen a sárga földig leissza magát. Volna kedve a hátán cipelni?

– Az kissé megerőltető lenne. Legföljebb üzenetet hozhatnék felőle, vagy arról, hogy mi újság a boroshordóban. Majd aztán maguk kopogtatnának rajta. Szabad?, kérdezhetnék, és ha üresen kongana, akkor biztosra vehetnék, hogy benne van. Különben meg ne is próbáljanak meg áltatni a bolondságaikkal! – fortyantam föl, és már kész is voltam sarkon fordulni: ezek itt mind egyformák, azt az egy semmirekellőt is, aki után a palackot hajították az esedékes, még egyelőre magam előtt is ismeretlen üzenetemmel, csupán az öltözéke alapján tudom tőlük megkülönböztetni, meg talán emezt a bárdjáról és a koszlott bekecséről. Az időt viszont, amelyben vagyunk, semmihez sem tudnám viszonyítani. Borongós, szinte szennyes.

– No, csak egy kis terefere volt, időhúzásnak – békítgettek máris. – Inkább azt akartuk kifejezni, jól jönne a segítsége. Nem mintha nem volnánk elegenden: és elkezdték felsorolni a családfájukat, de egynél elakadtak, és ebből megint majdnem vita lett.

Agg Halál, ette volna meg a fene, hanem honnan tudhattam volna, hogy

épp ő hiányzik innen, a vén kígyófarok, és ennek a helyére akarnának állítani, tréfás, kikezdhető figurának, mert ez az egy kereket oldott, és úgy sajnálták, mintha a foguk tört volna ki – micsoda rokad volt ez a hátam mögött, játszódtott le úgyszólván a szemem láttára, csak hol kerülhettük el egymást útközben a kétségtelen egyenes mentén? Erre ha van válasz, akkor az az időn belül lejátszódó robbanás, amit késve, másnap reggel éreztem meg, akkor csattant bele a képembe, raggatva mindenfelé a kovászt, és ami maradt belőle, az csak egy nagy lisztfelhő, ami talán sohasem fog elülni, kiszámíthatatlan alaptermészete szerint önrobbanásra várakozik: épp ez benne a lutri, mert nem tudni, végül is mikor következik be, mely körülményei vagy körülményeim hatására?

Egyszeriben itt az alkalom, hogy idegen névnapot vagy más ünnepet végre a sajátomként ünnepelhessek!

Óltetek gödölyét? Ha ez nektek gödölye, mert szerintem inkább szertecsatangolt mamutok borjúja: nem is csoda, hogy éhen veszett e rejtelmes és borzasztó kopárságban!

– Disznóölés ez! – üvölti a misebortól mostanra kipirult és megvadult Félnadrág. – Kergetheted a feje nélkül! – és már lépdél is a mennyország irányába, a levegő lépcsőjén, csak bele ne verje az orrát, mert aztán mindent összevérez, több vére lehet, mint a disznónak, s ha beszabadul a házba, még a falakra is mintát csapdos vele.

– Erre épp kíváncsi lennék! – suhint csontra a bárdjával Bekecs.

(Folytatjuk)



Radmila Radojević: Tányér, 1966